

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjenišтво Ljubljana.

Vse spise, v ocnac poslane knjige itd. se pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 40.— K
pol leta . . . . . 20.— "
četrt leta . . . . . 10.— "
posamezna številka po 80 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se liška enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upraviništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tje so proste poštnine.

Za reklamne novice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštine še 45 K.

Telefon uredništva št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništa UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnino posebe plačevati.

Verska nestrpnost v viš. šol. svetu v srbski luči.

Uredništvu »Učiteljskega Tovariša«
Ljubljana.
Beograd, 1. dec. 1920.

U 96. broju »Narodne Prosvete« izšel je članek »Borba zbog Srpske Učiteljske u Ljubljani«, u kome se iznosi kako je zastupnik crkve u Viš. Škol. Savetu sveštenik g. Nadrah podneo savetu pisemu interpelaciju što u građanskoj školi predaje Srpsko-Hrvatski jezik Srpska učitelica pravoslavne vere, tražeći da se ta učiteljica odmah otpusti i vrati u Beograd. »Organizacija Učiteljska i Zabavila u Kraljevini Srb. Hrvata i Slovenaca«, na svojoj sednici od 30. XI. u Beogradu pročita ovaj članek sa čudimljenim i revoltom je saslušala ovu izjavu katoličkog sveštenika, koji ne daje izjava bola za zubitkom drage nam sestree Koriške nego se dao u kuknjavu što srpska učiteljica pravoslavne vere predale u građanskoj školi u Ljubljani. Da nije onog divnog odgovora uraženoga predstavnika učiteljstva g. Luke Jelencu, koji daje izjavu čoveka u kome bile iskreno patriotsko srce, mi bi s prezrenjem prešle preko ove polave mračnjaštva zatucanog klerikalca. Ovakvo kao naš odgovor na izjavu uraženoga našeg kolege kličemo: Slava i čast našem družu uvaženom g. Jelencu kao i svima onim sinovima i kćerkama slovenačkim, koji su sresni da sad treba svima nama da je prva briga, da radimo na učvršćivanju ove naše zgrade troimnog naroda koja je podignuta na kostima svetih žrtava, koje su radile na čestvarenju njenom!

Unrava org. učitelje i zabavili kraljevstva
Srba, Hrvata i Slovenaca.

GODEC Marija:

Socijalistični pokret med srbskim učiteljstvom.

Še predno je v »Učiteljskem Tovarišu« izšel članek »Organizacija komunističnega učiteljstva v Jugoslaviji.« sem imela pripravljeno za zborovanje našega dru-

štva predavanje o socijalističnem pokretu med učitelji v Srbiji. Storit sem hotela to iz naslednjega vzroka:

Prišli smo v Beograd na učiteljski kongres popolnoma nepoučeni o tamošnjih razmerah. Iznenadilo nas je razburjenje in eksplozivno stanje, ki je vladalo med tamkajšnjim učiteljstvom. Bili smo presenečeni, razočarani popolnoma nemi. Razumeli smo sicer srbski jezik, a morali smo zelo pazljivo poslušati, da smo lahko sledili vsem izvajanjem, zato pa nam ni preostalo časa spraviti svoja opazovanja v levično celoto. Svoja razmotrivanja smo zbrali in uredili še le pozneje.

Nismo bili vajeni videti pri nas med učiteljstvom mnogo socialistov. Pri nas v Sloveniji je bil pred vojni socijalistični pokret v učiteljskih vrstah nemogoč. Vse naše sile je — posebno na meji — absorbiral narodnostni boj: na Kranjskem pa boji proti klerikalizmu. Tudi so bili in so še tukaj na meji socialdemokratski identični z nemškutariji. Kaj je rekel dr. Renner v avstrijskem parlamentu? »Koroški plebsci so odločili Slovenci socialdemokratij, ki so glasovali za Nem. Avstrijo!«

Srbi niso imeli narodnostnega bola morda tudi ne boja proti klerikalizmu v našem zmišlju, zato pa se je začel boji socialistov učiteljev v srbskem učiteljskem Udruženju že več let pred vojni. Ko se je vojni začela, so imeli učitelji socialisti že svojo organizacijo in svoje glasilo.

Pravzaprav je to napredek! Morda se tudi pri nas pojavi ta proces. Naše moči ne bode več rabil narodnostni boj,* morda nam tudi klerikalizem ne bode več tako nevaren pač bo bode rastez in industrializacija Slovenije socializem. Vstal bo razredni boji in marsikateri duševni proletarac se bo priključil proletarcem dela.

Podati hočem razvitek socialistične misli med srbskim učiteljstvom njih nazore, ideale in zahteve. Hočem to podati kot študijo brez kritike. Ne bom hvalila, ne pobijala: konstatiram le, da so podani nazori nazori srbskih učiteljev socialistov in ne moji nazori. Naj služijo le, v informa-

* Kaj pa neodrešena domovina? Ured.

čijo o srbskih društvenih razmerah. Zbrala sem te nazore iz knjižice: »Za orijentacijo učiteljstva«, izdal Drag. Mihailovič v Kragujevcu. Dobila sem jo v Beogradu od učiteljev-socialistov. Izšla je še naslovljena: »Društveno prosvetna pitanja.« Na prvi strani je predgovor posvečen: »Omladina učiteljskih škola.« Srbski učitelji-socialisti delujejo smotreno — lotili so se mladine, skušajo si pridobiti učiteljski naraščaj!

Prvi članek knjižice je posvečen ves učiteljskiščinom ob priliki štraika istih v Skopliu. Vzrok je bila njih slaba oskrba. Učitelji-socialisti so se postavili na stran diakov, jih bodrili in opravičevali, medtem ko so nekateri kapitalistični časniki storili nasprotno. Po diaškem štraiku je bila namreč stavka profesorjev, ki so zahtevali izključitev krivecev. »Trgovački Glasnik« v Skopliu je odobravil zahteve profesorjev, kar so porabili učitelji komunisti, da so bodrili diake, naj v poznejšem poklicu delujejo v socialističnem smislu, opisujoč jim socialistično naziranje kot edino pravo in dobro za narod, slikaoč jim vzvišeni poklic učitelja - socialistista kot ljudskega apostola za prubo mase. Gotovo so ob tako ugodni priliki besede izdale in vplivale. Šel smo videli med učitelji-komunisti same mlade ljudi.

Na kratko hočem podati razvitek socialistične misli med srbskim učiteljstvom. Že l. 1905 čitamo v francoskih učiteljskih sindikatih. Avgusta l. 1907 so ustanovili srbski učitelji, ki so se ozrevali za socialistične ideje, učiteljski socialistični klub. Tei ustanovitvi je sledila kmalu izšla glasila. List se je imenoval »Učiteljska borba.« L. 1909 se je izjavil uč. socialistični klub za sindikat učiteljev, ki bi se priklonil organizaciji delavskih mas. Ostalo je pa le pri problemu. Slednjic so sklenili ostati v Udruženju srb. učiteljstva, zastopati pa socialdemokratsko stališče v vseh vprašanih prosvetne politike. Tako razmerje je bilo ko je nastala vojna. Po vojni so sklicali 4. in 5. avgusta 1919 skupščino, v svrhu obnovitve društva. Izvršilni odbor centralnega sindikata dela je poslal svojega delegata, ki je izjavil, da sprejme konferenca dela novo ustanovljeni sindikat učiteljev kot članstvo. Na kongresu v Beo-

gradu 18. jul. je bila njihova borba za naslov Udruženja. Stari so hoteli imeti Udruženje a mladi komunisti — sindikat: ker pa niso imeli za seboj zadostnega števila glasovalcev, so se hoteli uveljaviti na drug način. Bila sem ravno sredi njih, dosti mi je bilo že poslušati hrupa in sem rekla najglavnejšemu komunistu: »Pustite nas in Udruženje, ustanovite si sami, kar hočete!« On pa mi je odgovoril: »Ne, mi hočemo biti z Vami, mi nočemo sami ostati!«

Na VI. skupščini kluba učiteljev socialistov — kdaj je bil ta, ne vem — gotovo pa pred novim letom 1920. — se je sprejmenil naslov organizacije, zdaj se imenuje klub učiteljev (ic) socialistov-komunistov. Ta klub je sprejel naslednje točke:

1. Da deluje pošteno v delavskih organizacijah in širi med masami ideje komunizma.
2. Hoče delovati vsak član podučno in širiti komunistično svetovno naziranje življenja.
3. Pripravljati se za dan prevrata, ki prinese delavstvu slobodo.
4. Delovati organizatorično, pridobivati nove člane in množiti moč organizacije. — O VII. skupščini, 16. jul. t. l. je že poročal »Učiteljski Tovariš.«

Svoje članke so po vojni učitelji socialisti prihajevali v časniku »Radničke Novine«, a že meseca septembra je na novo izšlo njihovo glasilo: »Učiteljska borba.«

Iz vseh člankov veje fanatično prepričanje o upravičenosti njihovih idej in zahtev. N. pr. članek, ki je izšel ob priliki obnovitve »Učiteljske borbe« je naslovljen »Naša štampa« s Robespierjevimi citatom na čelu: »Sposobnost misliti in sposobnost te misli izraziti, odlikuje človeka od živali.« Človek opisuje vpliv tiska, ki omogočuje izenačenje duhov in stvarjenje enakih idej. Tiskarstvo je največja kulturna izumitev in najmočnejše sredstvo za izobraževanje ljudstva. Razredne skupine imajo svoje razredno časnkarstvo, ki brani izkoriščanje delavskih mas. Oficialni pedagogi stoje na strani buržoazije, hočejo vzgojiti značaje, ki so ugodni objekt izkoriščanja. Oficialni pedagogi pišejo o individualiteti in individualni vzgoji, a otroci se v šoli uklepajo v stare šolske tradicije. Pišejo o dušev-

LISTEK.

MILOŠ VERK:

† Zorka Artič-Sekirnikova.

Zadnji zvoki nagrobnice so se kakor jesenska mežla razgubili preko zidov, križev tja v gozd, plaval so liki poročna tica čez Rogatec. Končan je bil obred. — mračilo se je, mežla nas je ovijala v svoji vedno loli gosti plašč, na vendar nismo šli vsak na svoj kraj obstali smo in strmeli. Pred nami za nami, na desno in levo so samevali križi in spomeniki, pa aše oko jih ni videlo zrla je le v jamo, v grob, v strahno in neusmiljeno žrelo, najgroznejše saj smo mu morali pravkar žrtvovati mlado b'itie, bitie polno upov in liubezni. Potegnili sem z roko čez čelo v nadi, da sanjam, pa iz gozda je odmevalo ntičie petie, krog mene na so bili ljudie resni in tožni: žalost na obleki žalost v očeh. Bila je torej mrzla in troka resnica, da smo postlali tiale v povnati krevet večno posteljo naši Zorki! Res, naša Zorka, mlada in cvetoča, zatisnila je svoje mile oči usahnjla je rožic v

jesenskem mrazu, povsila je glavico in v zornih letih odpočivala s trudnim korakom v ilovnato zemljo. Zorka, naša Zorka zakaj si zaprla svoje sanjave oči, zakaj so ušnila Tvoja čublačca usteca? Ali ne vidiš svojeva dragega, ki Ti je bil in nai bi bil ostal vodnik v življenju, da ga tare obuj da si želi za Teboj? Mar Te je užalil Tvoj dobri očka? Ne, ne! Tudi on, siv in resen naš tovariš strmi ob Tvoji iam, njegove resne, pa dobrovoljne oči se konajo danes v solzah. Ne, naš Šima je imel svojo Zorko rad in če bi mogel svojo bolest izraziti v solzah, tekla bi, oi tekle! Torej Marta, Milica in brata! Tudi ne! Dobro čutilo da je umrl blagodneč glas iz harmoničnega sneva družinskega življenja, Bridko plakata ob grobu sestric, brata, kličie Te domov, a Ti si gluha? Pa nisi niti pomislila niti na mamico? Usekala si ti rano v srce, ki ne bode celila, ki bode krvavela dan na dan, dokler Ti ne sledi. Pa vendar si šla! Ne, Zorka, ne očitamo Ti ničesar. Ljubja si svojeva moža ki Ti je bil družje še le nekaj mesecev in kateri Ti je v zavesti dužnost, grenil smrtni boji oklepala si se s pravo liubeznio svojih družic v Gaberju. Le žal, usoda Ti je po-

delila za voliko liubezen prešibko naravo. S prevetko vneto si posvetila svoje moči narodu slovenskemu, žrtvovala si se vzgoji mladine. Tam pod Bočem v Kostivnici tam kjer nimaš smisla za šolo in vzgojo otrok tam si morala zastaviti svoje moči. Nisi mislila, nisi se bala, vendar Te je tudi v gorski kotlini našlo prokletstvo našega stanu — jetika. Dolgo si se bolevala z neusmiljeno razjedalko svojega mladega življenja, slednjic Ti je otrnilo srce. Pustiti si morala skromno a lepo ničvico svojega delovanja komaj načeto, pustiti pretežko in nerodno kovani plug. Je li kovač dobro vedel, da so Tvoje roke šibke? Zamrlo je Tvoje dobro srce in v Tvoji glavici ni maščevalne misli. Pa ta grob, Tvoj grob! V sebi hrani nežno bitie, naravnost proti nebu na odpira svoje žrelo. Hoče nas li še več? — Njegov nemi glas vnie v nebo, kličie prokletstvo na glave onih ki se ne zavedajo, da je velik greh uvažati najemnikom pretežka dela. Smilila si se nam, ko si hirala, obikujemo Te ko snavaš pred nami. Pa še v zadnjem hipu si lahko imela zavest, da je Tvoja smrt smrt mučenice, da bode in mora iz Tvoje in Tvojih vrstnic grobov vzkliti leđa

doba našega stanu, katerega si se obklopala s srčno liubeznio. Večna Ti pomlad!

† Leopold Korže.

Dne 22. oktobra t. l. smo spremlili v Ljubljani k večnemu počitku blagega tovariša Leopolda Korže, nadučitelja v Ribnici n. P. — Leon. Korže se je rodil v Maishbergu l. 1859, in je postal učitelj leta 1879. Mesto pa da bi nastopil učitelisko službo so ga poklicali v vojake in šele konci leta se mu je posredilo otestiti se vojaške službe in s l. januarjem l. 1880, je postal učitelj v Št. Iliu p. T. Leta 1883, je dobil učitelisko službo v Ribnici n. P. in čez pol leta je postal tam vsled svoje dobre kvalifikacije kot namlaiši prosilec nadučitelje. Čez 37 let je deloval tedaj na eni šoli, celih 37 let kot njen vodja.

Ranki je bil vzor učitelja. Malo, malo je tako vestnih učiteljev, kakor je bil on. V vsem je bil tako natančen skoraj bi rekel že malenkosten, da ni popisati. Njegovo skrajno vestnost nam kaže najbolj to, da se je vključ temu, da je bil za kratek

nem poletu novih generacij, a naraščaj se uklepa v stare predpise, žije brez poleta in duševno gine. Učitelj je duša šole, — milijonkrat poudarjajo branilci oficijelne pedagogike, zato mora živeti izven zemeljskega interesa in se ne sme baviti s politiko. Socijalisti hočejo imeti svoj časnik, da stopijo v literarno borbo z predstavnikoma buržoazijske pedagogike. Naloga tega glasila ne bo pohvala, ampak kontrola in kritika prosvetne politike.

Drugi članek je naslovljen: „Naša literarna borba“. Ima geslo: „Kdor molči, pozabljen je; kdor ne napreduje, nazaduje; kdor se ustavi, pogažen je; nepremičnost je početek konca, strahovit predznak preteče smrti.“ Amiel.

Socijalisti pišejo sledeče: „Pod pritiskom težkih vojnihi dogodkov in vojnihi posledic se je srbsko učiteljstvo čutilo ponižano in prezrto. Takoj po vojni je dajalo znake revolte. Manifestacija te revolte so bili različni shodi in resolucije sprejete na zborovanjih. Te se razlikujejo od prejšnjih predvojnihi resolucij učiteljstva. Servilnost in prošnje so bile glavna označba prejšnjih resolucij, zahteve in pretnje so znaki sedanjih. Psihologija služe je preša v psihologijo pobunjenika. — Zgodilo pa se je nekaj, kar je na mah pomirilo pobunjenike. Sprejet je bil zakon, da so učitelji državni uradniki, katerih plača doseže 5000 din. letno. Včerajšnji pobunjenik je postal na mah spokornik in prešel očitno na stran naših oblastnikov. „Narodna Prosveta“, glasilo Udruženja, piše, da so meščanske demokratske stranke poklicane, da rešijo ekonomski problem. Po tej izjavi se morajo oglasiti učitelji-socijalisti in v literarni borbi energično protestirati, da buržoazija ne more osvoboditi ljudskih mas, ker živi od dobička, od izkoriščanja. Kapitalizem se je za časa vojne in po njej navadil na neobičajno velik dobiček. Sedaj želi ta dobiček vzdržati na višku in ga še dvigniti kolikor mogoče. V to svrhu so mu dobra vsa sredstva. Ljudsko izobrazbo trpi le v toliko, v kolikor služi njegovemu dobičku. Noče imeti vsestranske in dobro izobraženega naroda, ker bi mu potem ne hotel več biti objekt izkoriščanja. „Narodna Prosveta“ noče kritizirati sedanjih razmer, zato hočejo to storiti učitelji socijalisti. Posebno pazno čuva buržoazija naraščaj učiteljski, boječ se, da se ne pokrvari in ne pridobi za socijalizem. Vzreja jih po starih šablona, da postanejo učitelji-mehaniki, a ne učitelji-umetniki, misleci. Naloga učiteljev socijalistov je, da stopijo v intelektualni boj in si pridobe privržencev, zato je literarna borba potrebna.

Posebno pa se jim zdi vredno iti v boj za šolsko reformo. Tej reformi posvečajo učitelji socijalisti največjo pažnjo. Pravijo pa, da tudi sicer buržoazija namerava uvesti šolsko reformo, ki pa bo le plitvo oranje, nasproti zahtevam socijalistov. Ako pregledamo njih zahteve, se nam zde nekatere popolnoma nepotrebne, ker so pri nas že itak delj časa uvedene; pa tam morajo biti najbrže potrebne. — Socijalistom ni prav, da tudi po novi reformi ostane veronauk v šoli; deca bode tudi po reformi hodila bedna in gladna v šolo, slabo bo opravljena in slabo oskrbljena; učitelji ostane še nadalje duševni proletarec z okrnjeno meščansko pravico.

Zato zahtevajo: 1. Narod je vsled vojne ubožal; država naj ustanovi šole, jih opremi in skrbi za učila; narod oz. občine tega ne zmorejo. Povečanje izdatkov za narodno prosveto poveča narodno bogastvo. — 2. 4 letna šolska doba ne zadošča, naj se podaljša in uvedejo naj se ponavljalne šole. 3. Upeljejo naj se

čas na obisku doma njegov sin. vendar vsled neznansih bolečin odločil se en dan pred sinovim odhodom podati se v Ljubljano k operaciji in s tem pridobil se en dan da bi kakor je sam izrazil, še pred začetkom šole zopet okrevale. — Kako dober tovariš in vodja pa je bil rajni, nam kaže deistvo, da služimo sedanjim učiteljem pod njegovim vodstvom že 20—30 let in živimo ves čas v najlepši slozi in najboljšem sporazumljenju. Kot dobrega tovariša ga pa poznajo tudi njegovi tovariši v marenberškem okraju. Prejšnja leta je pridno zahaljal k učit. zborovanjem, nekaj let je bil načelnik učit. društva. Bil pa je tudi zvest naročnik in sodrušnik naših glasil. — Pri uradnihi konferencah je slovel kot izvrsten poročevalec in kaj rad je segal v debato, kjer je z nepobitimi dokazi utemeljeval svoja izvajanja.

Kako zaupanje je užival, nam kaže, da je sedel nad 25 let v občinskem odboru, občinski tajnik pa je bil skoraj ves čas tukajšnjea hiavanja, pa ne samo navadni tajnik ampak duševni voditelj cele občine.

Ne morem si pa, da se ne dotaknem tudi nekega žalostnega dogodilja. Surov, popolnoma neosnovan napad lanskega leta

strokovne, obrtne in trgovske šole. 4. Ustanovljajo naj se dijaške in množestvilne ljudske knjižnice potom države.

Marsikaj se nam zdi staro za nas, a je novo za nje. Glede notranjega ustroja šole in pouka jim ne prija pouk o verških vprašanjih, ampak zahtevajo po francoskem vzgledu pouk o morali in etiki. Praviyo: „Vera je razmerje človeka proti Bogu, morala razmerje človeka proti človeku.“ Vera je sredstvo, pravijo da se drže ljudske mase v pokornosti. Šola ima nalog vstvariti pokorne delavce in lojalne državljane, za to nalogo je prikrojen ves jezikovni in zgodovinski pouk. Prirodoslovni nauki se podavajo po stari metodi. Zato zahtevajo: 1. Naj se ne polaga glavna naloga pozornosti učenju na pamet, ampak bistrenje duha. 2. Reformo jezikovnega in realnega pouka. 3. Uvedbo rokotovnega pouka. 4. Enakost obeh spolov glede poučevanja, kakor tudi zahtevajo enakopravnost žensk, politično in družabno. Glede sredstev v podpiranju pouka hočejo imeti: 1. Vse šolanje naj bo brezplačno. 2. Vsa učila naj dobi deca zastonj. 3. Sotoobvezni otroci se morajo čuvati in ne smejo delati v tovarnah. 4. Dijaki bi morali dobivati brezplačno hrano in obleko. Pospešuje naj se šolanje nadarjenih revnih otrok. 5. Ustanove naj se državni sanatoriji za bolno deca. 6. Nastavijo naj se šolski zdravniki. Tudi te zahteve niso za nas povsem nove!

Glede učiteljev zahtevajo komunisti sledeče:

1. Boljšo učiteljsko izobrazbo. 2. Trdijo, da hočejo vladajoče stranke, naj bo učitelj pokorni sluga kapitalistov zato so mu vzeli državljanske pravice. 3. Boljšo plačo. Vladajoče stranke hočejo naj ima učitelj slabo materijelno stališče, da je bolj ponižen. (— No, morda so iz tega vzroka slabeje plačani zakonski pari, da se jim ne bi preveč dobro godilo in bi se ne prevzeli. Zato je uveden zdaj unikum, da je oseba, ki slušbuje skoraj 25 let, slabeje plačana, kot začetnik. (Op. pis.) — 4. Socijalisti zahtevajo popolno izednache učiteljic z učitelji.)

V tem smislu delujejo za bodočo šolsko reformo, za katero se je že porabilo mnogo črnila in se ga še bo, predno jo dobimo.

...Zelo zanimivo je, kako vabijo učitelji socijalisti nove privržence v svoje vrste. V vnesenih besedah jim rišejo stališče učitelja v novem socijalističnem družabnem redu. Socijalističen družabni red bo cenil vsako potrebno delo, če je tudi najbolj neznaatno in neprijetno. Cenil pa bode posebno učiteljski stan, kot varen in potreben, posebno, ker je učitelju prepuščena vzgoja uma in srca ljudskega naraščaja. Takrat se bodo za učiteljski stan odбирale same najboljše osebnosti in družba socijalistov jih bode mnogo bolj čislala kot kdaj poprej v zgodovini.

Posebno vzeseno pa bodrijo učitelji-socijalisti svoje že pridobljene tovariše, da naj vztrajajo v njihovih vrstah, da ne omagajo v boju in se ne vstrašijo zasledovanj in preganjanj.

Poslušajte njih lastne besede: „Krvoločni vojni bog je ustavil svoj pohod pred ogromno gomilo mrtvaških glav. Končana je vojna. A zdaj? Milijoni grobov, milijoni strlih nad, milijoni porušenih idealov, milijon uničenih vrednosti! Pijanost krvi je omračila zavest človeka, a

1) Prosvetni program in stanovski program učiteljev socijalistov Srbije se krije z našim programom, ker drugačen biti ne more. Razlikujejo nas le nazori o obliki organizacije in taktiki. Ured.

v Mariborski »Straži«, akoravno je izraz par prenapetnežev mu je grenil konec njegovega življenja. V srce ga je bolelo, da se je zamoglo po njegovem dolgoletnem plodonosnem, nad vse vestnem delovanju kaj takega zгодiti. Od tega časa ni bil več pravi. Gotovo je to vplivalo tudi na njegovo živčno bolezen, katera se je od tedaj vedno šuševala in kateri je sedaj tudi podlezel.

Zapustil je vdovo in tri odrastle otroke, in sicer v takem stanu, kakor se to le malokomu posreči. Eden sin je štabni zdravnik v p. drugi stotnik v p., tretji odvetnik.

Dragi Leopold! Kakšen bi bil Tvoji pogreb, ko bi bil Ti umrl tukaj sredi svojih občanov! Tako pa si zapuščen moral izdihni svojo blago dušo tam daleč v naši prestolici. Skromen je bil Tvoji pogreb, pa cvetlice, znamenja prave ljubezni zvesto Ti udanihi Ribničanjev so kinčala Tvojo rakev. Bodi na prepričan, da živiš v srecu vseh Ribničanjev vedno naprej ter da Te bodo vedno ohranili v dobrem spominu, kakor Te tudi nikoli ne bo pozabil

Tvoji

Fr. K.

vojni mehanizem je rušil človeško civilizacijo. Zamoril vsa blagotvorno silo v človeku. A ene sile ni zamoril. To je sila ideje razvitka. Ta sila je danes močnejša kot prej; ona je stalna v pohodu naprej in kvišku. Na tej njeni poti so na eni strani privilegirani, na drugi strani brezpravni narod. Prvi imajo na svoji strani silo, a drugi pravico. Ideja razvitka je na strani pravice in vodi duhove po novih principih človeške pravice v delavske organizacije, v edini hram delavskega sindikata, jih uči edino molitev — borbo. Učitelji socijalisti so se priklopili tem borcem za pravico, za napredek proti nazadnjaštvu, za svetlost proti temi. Kje jim je iskati moči za to borbo? V svojem ponosu! Ideja razvitka je prodrla v njih vrste! Ne strašijo se nikogar. Nismo se bali smrti, iskajoč svobodo, ne bojimo se je, ko zahtevamo socialne pravice! V tej dobi prezirajmo vse, kar je kratkodobno, zemeljsko, ničevno!

Gotovo trpe učitelji-komunisti na preganjanju, saj so klicali na kongresu: „Nas prestavljajo iz mesta v gore, v samotno, v proganstvo!“

Zato pa tudi pišejo: „Kaj nas briga naše siromaštvo? Naša raztrgana obleka? Naši razhojeni čevlji? Naše oblebještvo? Ponosni bodimo, nepristopni; saj imamo pravico za to, ker smo ljudje, ki delujejo za povzdigo ljudstva! Naše muke bodo poplačane. Stopamo iz carstva uboštva v carstvo svobode! Marks nam pravi: „Trpljenje se mora zlomiti v mojem ponosu!“

Zdaj šele razumevam pojave na učiteljskem kongresu v Beogradu, razumevam fanatičen nastop učiteljev-socijalistov, ko sem čitala njihove fanatično-navdušene članke.

Pouk v ženskih ročnih delih.

Mesta za učiteljice ženskih ročnih del se sistemizirajo in na ista se nastavljajo za to stroko usposobljene učiteljice, samo na eno niče ne misli. — da je za tak pouk treba tudi uč. sredstev.

Na šolah, za katere so prejšnja leta učni material nabavljali kral. šol. sveti in kjer se še zdaj stavi v proračun kaka svota.

Ne bode postale deklice prvo leto predice-moistrice, vzbudil pa se jim bo čut in veselje do domačega dela in kakor so nosile naše babice poletni lanene, pozimi volnene obleke domačega dela, bodo se polagoma tudi naše kmetice rade oblačile v domačo izdelano roho, ker jim bo za drago tuje blago nedostajalo denarja.

Da ima pouk o pridelovanju lana, o preji predvira in volne res velik pomen za ljudstvo sem se prepričala na naši šoli — trud je velik — rezultat pa razveseliv. Deklice izdelujejo iz domače volne nogavice, modrčke in velike rute-ortniče, v katere se zavijajo grede v cerkev ali v mesto.

Čitala sem, da dobimo za ženska ročna dela nadzornice. Dobro! Če bodo vse učenske eneye razreda oziroma eneye oddelka preskrbljene z enakim orodjem in enakim materialom, pozdravimo z veseljem nadzornico za ženska ročna dela. Učenke imajo ženska ročna dela najraje izmed vseh predmetov, ako imajo delo — in v tem slučaju je tudi poučevanje v tej stroki prijetno. Ako pa prinese ena deklica to, druga in tretja zopet kaj drugega, potem pade šola na nivo navadne delavnice — in če je polovica učenk sloh brez dela, to potem ni več šola, temveč grozen kaos trušča in vika.

Učiteljica bi zaslužila v taki šoli posebno nagrado, ne za učne uspehe, — temveč za samozatajevanje v potrežljivosti in za krotenje živcev.

Najprvo tedaj učnih sredstev da dostanemo kapital ki bo nesel obresti — potem pa nadzornice!

E. J.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ Ljubljansko učiteljsko društvo zboruje v petek, 17. decembra 1920 ob 2. uri na 1. mestni deški ljudski šoli.

Dnevni red:

1. I. Cankar — podava tovariš Matija Trobelj.

2. Uradniške konsumne zadruge — poroča tovariš Andrej Skulj.

3. Slučajnosti.

K udeležbi vabl odbor.

+ Društvo učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljanske okolice ima svoj občni zbor dne 27. decembra 1920 ob 9. uri dopoldne na I. mestni šoli na Ledini v Ljubljani.

Dnevni red je:

1. Nagovor.

2. Tajniško in blagajniško poročilo.

3. Nova društvena pravila.
  4. Volitev novega odbora.
  5. Samostojni predlogi, ki naj se pa odbora vposljejo še pred prazniki.
  6. Plačevanje članarine.
- K temu zborovanju vabl vse člane.
- Janko Žirovnik, t. č. predsednik.

Iz Jugoslavije.

— Rojstni dan Nt. Vis. regenta Aleksandra praznujejo jutri vse šole širom naše države. Dan 17. decembra je določen odslej za državni praznik.

— Neopravičeni napadi na ministra prosvete Svetozarja Pribičevića. »Jutro« poroča: Obrekovalci preključujejo in obžaljujejo. Proti odgovornima urednikoma lista »Slovenca« in »Večernega lista« je vložil minister prosvete Svetozar Pribičević po dr. Franu Novaku obtožbo radi pregreška zoper varnost častil radi članov priobčenih v navedenih listih dne 6. oziroma 9. septembra 1920. In je bila določena glavna razprava pred porotnimi sodiščem v Ljubljani na dan 15. decembra 1920. Sedaj sta uredništva »Slovenca« in »Večernega lista« ponudili g. Pribičeviću zadostjenje in se obvezali, da priobčita sledečo izjava: »V našem listu št. 204 je bil priobčen dne 6. septembra 1920 (oziroma 9. septembra 1920) članek, ki smo v njem reproducirali članek beograjskega dnevnika »Balkans«, v katerem se očitajo g. ministru prosvete Svetozarju Pribičeviću podlosti iz njegovega političnega in zasebnega življenja. Ker so trditve beograjskega dnevnika izmišljene, kakor smo se kasneje prepričali, obžalujemo in preključujemo vsebino dotičnega članka, ki je bil priobčen brez vednosti našega odgovornega urednika in popravljamo s tem g. ministru Pribičeviću storjeno krivico. — Oba odgovorna urednika zavezala sta se plačati kot prostovoljno globo po 600 K za Jugoslovansko matiko. Minister Pribičević se je s tem zadostjenjem zadovoljil, vsled česar odpadete na 15. decembra 1920 določeni porotni razpravi.

— Ven s »kanceljarskimi«! Proč s kraljicami šolskim sveti! Pišejo nam: »Tudi župnik Sv. Sv. Kunzota je halstnil po »Slov.« notici o brezbožnem mladem učitelju v Gorici pri Ribnici kot dobrodošli snovi za politično pridigo z refrenom »Boža iz cerkve, križ iz šole!« Šolski vodja je seveda protestiral, radi neosnovane napada na ves učiteljski stan in je veroučitelja z ozirom na »Narodovo« poročilo »klerikalna lažnivost« prosil, naj na primerni način popravi storjeno krivico. Samoobsebi umevno — brez uspeha: namea oč učiteljskega sredstva, posebno pred volitvami! Taka je bila in ostane klerikalna moralala! Evo prvega sadu satanske zlobe: Ko je tankaljšni šolski ogleda — trhli stover SIS — silšal, da je v Sloveniji dovoljeno brez vsacih ceremonij metati nelube učitelje iz šole, je dan pred volitvami s svojim visokim obiskom počastil »podrejen« učitelstvo, da na licu mesta upotovi li to ne sieie liulice med ošunico. Opanas s prednasnikom po zganju gnusno smrdeč (za »šdiciranje« se treba korajže napiti!), stopi med poukom v učilnico od koder ga šolski vodja hitoma prestavi nazaj na hodnik, kjer »mladi lunak« v arogantnem tonu izrazi skromno željo, da se hoče »sram prepričati, če se na naši šoli učenci v redi poučijo«. Z ozirom na to drugo nesramnost in ker je fant javno žigosan kot hudobni lažnik, katerega madeža se pred sodnijo še ni bil opral, ga šolski vodja s primernim komentarjem vrže na cesto! Tu je snosar kričal: »Mi smo zidali šolo! Tu smo mi gospodarji! Učitelji ste naši blanci!! Po volitvah vam bomo že pokazali!« Hlapec Jernej bo znal ščititi čast učitelstva in šole; okraj šolski svet Maribor na pozivamo, da nemudoma izbacne tega famoznega šolskega ogleda iz kraljeva šolskega sveta.

— Kredit Udruženju jugoslovanskega učitelstva. Kakor poroča »Narodna Prosveta« je minister prosvete S. Pribičević odobril kredit od 25.000 dinarjev Udruženju v Beogradu za prosvetne namene.

— Uradniške nabavne zadruge. Iz Beograda poročajo: »Dne 1. januarja 1921 stoni v veljavo uredba o organizaciji uradniških nabavnih združev, ki bodo morale vse vstopiti v zvezo nabavnih združev državnih uradnikov. Po tej uredbi se združenje vseh državnih uslužbencev obvezno. Vsi oni, ki dobivajo plačo v kakršnikoli višini iz državnih blagovin, morajo biti člani nabavnih združev državnih uslužbencev. Zadruge se bodo ustanovljale z deleži, ki ne smejo biti manjši kakor 100 dinarijev. Zadruge bodo nabavljale blago od producentov samih in bodo zato cene mnogo nižje kakor na trgu.« — Naše šolstvo po preobratu. V zadnjih dveh letih smo dobili v Sloveniji 50 novih ljudskih šol, 300 osnovnih šol pa se je razširilo. Prej smo imeli le dve meščanski šoli, a se od teh je bila ena (v Krškem) pravzaprav nemška, druga pa je pripadla Italijanom (Postojna). Danes pa imamo 21 slov. meščanskih šol, a več se jih še ustanovi (Sevnica, Slov. Bistrica itd.).

Srednje šole so po številu popolne. Vrhunec pa smo dosaghi glede visokih šol, ker smo dobili popolno univerzo, trgovsko akademijo, konzervatorij. Vse to nam je prinesel nazadnjaški Balkan, dočim smo se v »kulturni« Avstriji borili desetletja za vsako srednjo šolo.

— **Odstop dr. Verstovška.** »Slovenec« poroča da so dali na razpolago svoje mandate vsi poverjeniki ljubljanske vlade pripadajoči S.L.S. med njimi tudi poverjeniki za uk in bogocastje dr. Karol Verstovšek.

— **Imenovanja.** Poverjenikom za prosveto v Ljubljani je imenovan dr. Franc Skaberne, dvornim svetnikom v V. plačilnem razredu pa tov. Engelbert Gangl, višji šolski nadzornik v Ljubljani.

— **Čiščenje.** Višji šolski svet je odredil, da se učne knjige na meščanskih šolah natanko pregledajo ter izločijo iz njih vsi spisi in pesmi, ki vsebujejo odstavke v avstrijskem duhu.

— **Mesto nagrad letno plače.** Višji šolski svet je sklenil izplačevati od 1. decembra letos dalje pomožnim katehetom (kaplanom) mesto dosedanjih nagrad za poučevanje veronauka v predpisanih ali nadurah letno plačo 1600 dinarjev, usposobljenim (t. j. stalnim) pa letnih 2400 dinarjev.

— **Višji šolski svet.** Po smrti kanonika Majcna iz Maribora, ki je bil zastopnik cerkve v višjem šolskem svetu, je bil na njegovo mesto imenovan Maksimilijan Vraber, tudi kanonik v Mariboru.

— **Kino za šolsko mladino.** Vsled doznano škodljivega vpliva kinofilmov na šolsko mladino je ministristvo prosvete zahtevalo od lastnikov beogradskih kino-gledališč da prirejajo posebne predstave za šolsko mladino. Ker so lastniki bioskopov to zahtevo oddonili, je ministristvo prosvete v domu za zaščito dece ustanovilo Kinogledališče za šolsko mladino, a obenem nalozilo je prepovedalo šolski mladini obisk vseh drugih kino-gledališč.

— **Verouk na ljudskih šolah v Srbiji.** Ministristvo prosvete je izdalo novo naredbo glede poučevanja verouka na ljudskih šolah. Po ti naredbi bo poučeval verouk v obeh razredih, kjer so učitelji in učenci iste veroizpovedi dotični razredni učitelj. V krajih, kjer so učenci druge veroizpovedi kakor učitelj, a se v istem kraju nahaja kak učitelj, ki je iste veroizpovedi kot so učenci, bo poučeval verouk na teh zavodih ta učitelj. Imenoval ga bo na predlog okrajnega nadzornika minister prosvete. V krajih, kjer ni učiteljev one veroizpovedi kot so učenci, bo verouk poučeval duhovnik, ki ga na predlog nadzornika imenuje minister prosvete. Ure za verouk se določijo v učnem načrtu, a verouk se bo poučeval po učnem programu, ki ga določi ministristvo prosvete.

— **Umrl je v Krškem g.** Jernej Ravnikar, nadučitelj v pokoiu in bivši deželni poslanec kranjski. Truplo so prepeljali v torek v Ljubljano ter ga položili pri Sv. Križu k večjemu počitku. Pokožini Ravnikar je bil v svojih mlajših letih zelo delaven učitelj. Klerikalna stranka ga je bila poslala pred leti v deželni zbor, kjer je s proslulo Šušteršičevo politiko nastopal troji interesom učiteljskega stanu, a nasledil postal žrtev svojih voditeljev. Ne maramo vzbujati trpkih spominov tedanjih dni — bodi to ob odrtnem grobu Ravnikarjevem pozabljeno! P. v m!

— **Glas iz Prekmurja.** (Dopis.) Zares žalostne razmere so tu: njih žrtev je največ napredno učitelstvo. Samo nekaj primerov. Napredna učiteljica je službovala lansko leto na verski šoli v Prekmurju. Srečda ni tako plesala. kakor je godel klerikalni »plebanuš«, kar se ji je štelo v nativne zlo in se jo je letošnje šolsko leto kratkoma prestavilo. Nai navedem samo dva vzroka. vsled katerih je morala zapustiti versko šolo. S svojo kolezino te dela na klopi pred šolo znano pesem »Hajdmo mi Sokoli«. Ker so bili priča te pesmi nekateri Madžaroni, so ji takoj podpisali smrtno obsodbo. Plebanuš na te bil uzbujen v največji meri ker se mu dra nastopu službe ni predstavila. In dobila je na povelje madžaronskih klerikalnih plebanušov dekret »iz službenih ozirov prestavljena.« Vprašam sedaj. ali je to pravi-

ca? Ali se sme učitelisko moč brez tehtnih vzrokov službeno prestaviti? Nad vse žalostno in neopravičeno je dejstvo. da imajo madžaronski že čez leta službujoči učitelji najlepša mesta medtem ko se napredne učne moči beha v največje begove. So celo taki prekmurski učitelji vodje, ki niti dobro ne obvladajo slovensčine in si morajo v šoli pomagati z madžarščino. Ali bi ne bilo umestno pošiljati na taka mesta napredne agilne učitelje in iztrebiti iz Prekmurja uničujoče madžaronske elemente? Bolj sedaj kakor kedaj potrebni smo upravičeni to zahtevati danes ko je Prekmurje naše. Skrbeti moramo pred vsem. da vcepimo mladini jugoslovanski duh. da vzgojimo mladi narasčai narodno napredno. V takem duhu lahko vzgaja samo učitelj — Jugoslovani — ne pa klerikalni madžaronski školnik.

— **Plebiscit na Koroškem.** Tovariš nam piše: »Ob snovanju štajerske podružnice Slomškove zveze se le povdarjalo. da se prične propaganda tudi na Koroškem. in sicer takoj do plebiscitu. Sedaj jo pa imajo! Izrečno povdarjamo. da je velika večina slovenskega učitelstva na Koroškem storila v vsakem oziru svojo dolžnost. da je povsod taktno nastopala in požrtvovalno delovala. Res pa je tudi. da so se pošiljali tiaki tudi elementi, ki bi drugje nemoreli in ki so naravnost odbijali narod od slovenske šole. Ni-li tičal tudi v tem sistem? Nužno je potrebno da se v fragmentu Koroške. ki nam je še ostal. nemudoma vzpostavi vzorno šolstvo. Pošilite na ta najboljše slovenske učne moči. ki so vaine obmejnemu narodnemu delu! Nikar ne vsiluite Korošcem klerikalizma! Oni ga mrze v dno duše in istovetno klerikalizem s slovenstvom. progres pa z nemštvom. To je bil glavni vzrok našega neuspeha ob plebiscitu! Gleite. da bo narod v ostanku Koroške zadovoljen sicer ne smemo nikdar več upati na pridobitve.«

— **Za Jugoslovansko Matičo** te nabraja mladina osnovne šole v Zalcu svoto K 939.15. Naš izvestitelj dostavlja: »Med nabiranjem so slišali otroci marsikatero besedo ki ni sposobna vzbujati narodnega čuta in ljubezni do bližnjega. Pa o tem drugokrat. dotične ljudi smo si dobro zabeležili.«

— **Slovenska Šolska Matica.** Poverjenke in poverjenice prosimo, da se požurijo z nabiranjem članov. Vsled odborovega sklepa znaša članarina na leto 8 dinarjev (32 K); za dijake znaša članarina 5 din. (20 K); ustanovniki morajo doplačati 5 din. za leto 1920. Poverjeniki, ki so pobrali članarino po 20 K, morajo pobrati še doplačilo po 12 K. Ustanovnina znaša v bodoče 200 dinarjev. Za leto 1920. bo izdala S. Š. M. te-še publikacije: 1. »Posebno uokoslje« slovenskega učnega jezika v osnovni šoli. Za učiteljska priredil Fr. Pink. — 2. Dr. Ljudevit Pivko in Adolf Schaub: »Telovadba. Razlaga telovadne teorije in navodilo k vodstvu telesnih vaj po Tyrševem sestavu.« — 3. Letopis, ki bo objavil oceno delovanja H. Schreinerja, Iv. Macherja in Iv. Krulca. Poleg tega pa še »Podrobni učni načrt za telovadbo« in pa: Jan Amos Komensky, Vseučiliščno predavanje ob 250-letni njegove smrti. Spisal prof. dr. K. Ozvald. — Imenik članov in seznam izdanih knjig bo izšel v posebni knjigi.

— **Članarina in darila za učiteljski konvikt.** Janko Lešnik 10 K, Zorka Trstenjak 10 K, oba iz Vurbega. — Mina Zupančičeva iz Ljubljane 25 K. — Fran Korošec iz Bohinjske Bele 10 K. — Marija Horvat-Nosan iz Ribnice na Dolenjskem 50 K. — Jadviga Malovrh z Ježice 20 K. — Tomo Petrovec 20 K, Angela Janša 4 K, oba iz Jarš pri Mengšu. — Karel in Amalija Mravljak iz Zreč pri Konjicah 50 K. — Josip Korošec iz Bohinjske Bele 105 K, nabral na učiteljskem zborovanju v Boh. Bell. — Gustav Minkuš s Skaručne nad Ljubljano 50 K kot Miklavževo darilo. — Erna Turek 15 K, Alma Turek 15 K, Anton Lamut 20 K, vsi z Čateza ob Savi. — Ana Mally s Primorskega pri Kranju 10 K. — Miklavčič Janja 20 kron, Pribach Anica 10 K, Mač Jelka 10 K, vse iz Kranja. — Jenko Helena iz Trstenika pri Kranju 10 K. — Fran Luzzar s Primskevega pri Kranju 20 K. — Učitelj. društvo za kranjski šolski okraj 100 K namesto cvetja na grob Frau Ivancu, nadučitelju v p. v Kranju. — Elmspieler Niko 10 K, Hrvat Ivo 10 K, Ivanetič Lojze 10 K, Kopitar Ciril 10 K, Lapajne Ivan 10 K, Lahajner Niko 10 K, Pirnat Viktor 10 K, Weber Lojze 10 kron, Matko Martin 10 K, vsi iz Novega mesta. — Fran Stefančič 20 K, Konrad Fink 20 K, Fr. Rupnik 20 K, Ana Somrak 20 K, Marinka Hočvar 20 K, Ter. Drganec 20 K, Ela Hočvar 20 K, Jela Jakše 20 K, vsi iz Velkih Lašč. — Člani ormoškega učiteljskega društva so darovali in sicer: Rajšp Jožef 10 K, Rajšp Josipa 10 K, Rosina Adolf 10 K, Rosina Ana 10 K, Presker Marija 10 kron, Bratanič Marija 10 K, vsi na ormoški šoli Kosi Anton 10 K, Vojnilovič Slavka 10 K, Okorn Zofka 10 K, Najžer Ivan 10 K, Veningerholz N. 10 kron, vsi iz Središča. — Salamon Martin 10 kron, Salamon Marija 10 K, Pinterič Drago 10 K, Pinterič Marica 10 K, Trstenjak Ana 10 K, vsi iz Sv. Miklavža. Preindl Jakob 10 K, Gabersšek

Lucija 10 K, Irgolič Roza 10 K, Megla Milan 10 K, Belšak Ljudovik 10 K, vsi iz Velike Nedelje. Musek Ljudevik 10 K, Musek Antonija 10 K, Pintarič Kristina 10 K, Schönewetter Avgust 10 K, vsi iz Sv. Boltenka. — Bezjak Simon 10 K, Belšak Alojzija 10 K, oba iz Sv. Tomaža, Čokl Ignacij 10 K, Čokl Franciška 10 K, oba iz Rumeča. — Friedl N. 10 K, Križnič Jožica 10 K, oba iz Svetinji. Vaupotič Franciška s Humna 10 K. — Skupaj 320 K. — Živilo učiteljsko društvo za ormoški okraj in njega marljivi blagajnik tov. Martin Salamon! — J. Rudolf iz Konjic 20 K. — Kolnik Avgusta 20 K, Šterk 20 K, Šterk - Jurca 20 K, Peček 20 K, Rant 20 K, Okorn 10 K, Klovat 10 kron, Tavčar 10 K, vsi iz Rateč pri Zidanem mostu. — Babnik Alfoza 20 K, Pirnat Ivan 40 kron, Vanič Ladko 20 K, Perko Minka 20 K, vsi iz Mokronoga. — M. Sajovčeva iz Železnikov 20 K. — Franc Bozja iz Blagovice 25 K. — Mira Aichholzer 20 K, Miro Trost 15 K, Josipina Ahačič 10 K, Slavka Zupanec 10 K, Joško Jaklič 10 K, vsi iz Došenje vasi pri Ribnici. — Robert Senica 10 K, Štefi Bojec 10 K, Marijana Požar 10 K, vsi iz St. Petra v Savinjski dolini. — Kačji Drolova iz Zasipa pri Bledu 20 K. — Lujiza Premk 20 K, Joško Bergant 20 K, oba iz Grosuplja. — Ferdo Reiniger iz Dol. Tople rebri 10 kron. — Josip Linhart iz Kranja 130 K. — Ana Šinkovčeva iz Ljubljane 20 K. — Današnja zbirka 1664 K; uspeh darovanja do današnjega dne — K 7855.90. Živilo!

Neodrešena domovina.

— **Primorski list za mladino.** Zveza slovenskih učiteljskih društev v Trstu začne z novim letom izdajati mladinski mesečnik »Novi rok«, pri katerem bodo sodelovali najodličnejši slovenski mladinski pisatelji. Naročnina celoletno 12 lir, posamezne številke po 1 liru. Upraviništvo je v Trstu, ulica Ruggero Manna 20/I. List kar najtopleje priporočamo učiteljsstvu in starišem v Jugoslaviji.

— **Laške dobrote.** V soboto se je pričela stavka vseh srednješolskih učiteljev. Vlada do določene roka ni izpolnila zahteve glede izboljšanja gmotnega stanja temveč je le obliubila. da bo imenovala posebno komisijo ki se bo pečala s tem vprašanjem ter je pripravljena izplačati tudi profesorjem po 500 lir. kakor vsem ostalim uslužbencem. Ker je bil torej odgovor nepovoljen. je bila soglasno proglašena stavka srednješolskih učiteljev za vso Julijsko Benečijo. Samo komunalni profesorji v Trstu niso vstopili v stavko. toda to je začasno: ako treba bodo tudi oni solidarno nastopili z ostalimi profesorji dokler ne dosežejo svojih pravic.

— **Počitniški dnevi.** Pod tem naslovom piše tržaški »Učiteljski list« z dne 16. novembra t. l.: »Kakor poročajo iz Rima se bavi ministristvo z načrtom, ki naj bi omeil izdatno počitniške dneve med šolskim letom. Kmalu bo izšel prvi ukred s katerim se odravi v ljudski šoli počitek v četrtkih. — Mislimo. da je vprašanje počitniških dni med šolskim letom res potrebno temeljite reforme. Praznikov ob nairazličnejših prilikah je že toliko. da učenci ne pridejo več do pravega in rednega pouka. Patriotskih slavnosti, spomindnevo in sličnih komedij smo imeli v zadnjih dveh letih toliko. da jim že več ne moremo preledati vrste. Če so že potrebne take parade. naj se za to določi en dan. ter naj se ne bega otrok venomer z rečmi. ki jih itak ne morejo zanimati. ker jim k večjemu nudijo priliko za brezdelno dohaikovanje po tržaških ulicah.«

Šušteršičev režim v višjem šolskem svetu.

»Jutro« piše: Višji šolski svet je v zadnjem času postal dovteten za nizkotne denunciacije in brez odpora gleda, kako se po deželni vodi gonja zoper šolo in učiteljsvo, kakor smo je bili vajeni v Šušteršičevi eri. Vse bolj izgleda, da se vrača v našo šolsko upravo Šušteršičev duh.

Dokazi: V vasi K. na Gorenjskem je učiteljica P., ker otroci - začelniki še niso znali moliti očenaša, je pred poukom molila neko pesmico o angelu varhu. Nekega dne prilomastijo v razred kaplan in dva občinska moža; stopivši pred otroke, zmolijo očenaš, na kar se z žaljivimi opazkami odstranijo, češ, da je očenaš še vedno obvezna šolska molitev.

Vprašamo, kaj bi se zgodilo, če bi kak kaplan prišel med razpravo v sodno dvorano in bi se nasilno in vedoma vmešaval v sodnikovo uradno poslovanje s strankami, bi nasproti strankam kazal in sodniku prepisoval kaj ima s strankami uradno razpravljati in bi sodniku vedoma in hotoma, v pričo strank jemal ugled pred strankami in ga žalil v uradnem poslovanju kot uradno osebo?

Državno pravdnistvo bi zoper kaplana uvedlo preiskavo in bi ga spravilo pred sodišče, kamor za tak delikt brezdvomno spada!

Katehet v K. in oba občinska moža so se nasilno vmešavali v uradne posle učiteljice in so žalili učiteljico pred otroci kot uradno osebo, državno uradnico. To tvori pregrešek po šolskih in državnih zakonih.

In kaj je storil višji šolski svet? Nič! Nekaj nadučitelj na bivšem Štajerskem je na društvenem zborovanju (neuradnem) se izražal o duhovščini v popolnoma zasebnem pogovoru. Ta slučaj so zoper nadučitelja izvalili klerikalni časopisi. Zaradi popolnoma zasebno izražene mnenja, kot neuradna oseba, je višji šolski svet na podlagi časopisne vesti uvedel uradno preiskavo zoper nadučitelja, zaradi izjave, ki jo je smatrali kot popolnoma zasebno. V uradnem poslovanju pa nimajo nadučitelju ničesar očitati.

In kaj je storil višji šolski svet? — To ovadbo in disciplinarno preiskavo je kot pravilno stavil na dnevni red seje in je hotel zaradi popolnoma zasebnega delikta zoper duhovski stan uradno disciplinarno postopati proti nadučitelju.

Očividno je to zloraba uradne oblasti in so to korumpirane razmere, ki smo jih bili vajeni v Šušteršičevih dobi pod avstrijsko zaščito. Predsednik pa, ki trpi take razmere sedaj, ne spada na to mesto pri višjem šolskem svetu!

Na neki šoli v L. se je duhovščina potom staršev vmešavala v pevski pouk in se je katehet sam vmešaval v pevski pouk ter hotel prepisovati učiteljsvu pesmi, ki se bodo pele. Protest se je nanašal na sokoško koračnico »V boj za stara prava«. Nekaj učitelj je reagiral na katehetovo predržno vmešavanje. Ta konflikt je denunciral »neko« duhovskemu članu višjega šolskega sveta, ki je pri sebi takoj interpeliral, zakaj ni na dnevnem redu disciplinarna zadeva tega učitelja.

In kaj je storil višji šolski svet? — Uvesti hoče disciplinarno preiskavo zoper učitelja.

Klerikalno časopisje je v zadnjem času pavšalno dolžilo reformata G. višjega šolskega sveta, da protipostavno razširja šole in daje učiteljsvu dopuste; učiteljsvo pa je to časopisje pavšalno blatilo, da je skrajno nedelavno in leno v šoli.

In kaj je storil višji šolski svet pod sedanjim predsedstvom? — Niti toliko, da bi uradno ugotovil, da so bile pri razširjenju šol zaslišane vse korporacije, da se je razširjenje izvršilo s postavnim soglasnim sklepom pri seji višjega šolskega sveta, da so bili vsi dopusti dovoljeni na podlagi uradnih dokazil in s podpisom predsednika višjega šolskega sveta ter da so vse obdolžitve napram referentu, o njegovem uradnem poslovanju nerresnične.

Ne! Višji šolski svet pa bi bil kmalu v stani, da bi na podlagi časopisnih obdolžitve izdal kak ferman (kakor n. pr. oni po prvi regulaciji plač), ki bi učiteljsvu v ukornem tonu izrekal grajo za lenobo in nedelavnost.

Duh narodne in verske nestrpnosti v višjem šolskem svetu pa karakterizuje slučaj, da je bilo pod sedanjim predsedstvom višjega šolskega sveta sploh mogoče, da je prišlo zgolj iz narodnega sovraštva do Srbov in iz mržnje do pravoslavja od strani katoliškega zastopnika cerkve v višjem šolskem svetu do protesta zoper nameščenje neke srbske učiteljice za srbohrvaščino v Sloveniji, katero nameščenje se je izvršilo popolnoma pravilno po zaslišanju poverjenišva za uk in bogocastje v Ljubljani in na podlagi višjega šolskega sveta.

Skandal, da se je sploh dopustilo razpravljati o takem protestu in se ga ni takoj odklonilo s strani predsedstva.

S tem je dokazano vpeljavanje starega denuncijantskega režima, da se učiteljsvo stavi za vsak delikt zasebnega značaja na uradno zatožno klopi potom ovadbi duhovščine; dokazano pa je tudi, da višji šolski svet deluje še v popolnoma avstrijskem protisrbskem duhu, ne pa v državnem duhu naše nove države.

Tak višji šolski svet zasluži z državne strani takojšen razpust in temeljito remeduro!

Književnost in umetnost.

Vse pod tem zaglavjem navedene knjige, muzikalije, tiskovine itd. prodaja in sprejema zanje naročnino knjigarna »Učiteljske tiskarne v Ljubljani«, Frančiškanska ulica št. 6.

TONE GASPARI:

E. Gangl: Dolina solz. Tri enodejanke. Založila »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Tri enodejanke, ki izpolnijo približno en gledališki večer. »Dva svetova« se bojujeta: na eni strani oni stari rod, ki trpi, gara, nosi najhujša bremena vdano, klečeplazko, — na drugi strani novi rod, mlad, poln samozavesti in družabnega čuta. Janko, inženier in sin tvorniškega delavca ljubi Jeleno, navadno tvorniško delavko. Že v tem dejstvu tiči naglas današnje preukcije družabnega reda. In ko Janko objublja v ognjevitem govoru svojim sotrpnikom »nov svet in novo življenje«, takrat leže njegov oče, da se umakne nepojmljivim snovnim idejam, ki mu jih je vcepilo »socijalno stoletje«, da jih izkristalizira v blagor človeštva.

V »Dediščini« in »Trpinah« pa je ilustrirano isto brezmejno zlo, ki ga srečujemo v vseh glavnih in stranskih potih življenja. »Dediščina« je zasnovana simbolično, rahlo naslonjena na

